

Berlin / Westend - en historisk oversigt

Westend er en lokalitet i den vestlige ende af bydelen *Charlottenburg-Wilmersdorf* i Berlin. Oprindeligt lå området langt uden for byen og blev planlagt som et rent beboelseskvarter bestående af villaer og palæer for det velhavende borgerskab og opkaldt efter den fashionable London-bydel af samme navn. I dag er *Westend*, som er forholdsvis tæt befolket, stadig et velhavende område, som støder op til den indre by.

Det tidligste Westend

I lang tid var det sandede plateau, som i dag kendes som *Westend*, kun bebygget af nogle få møller og et par sommerhuse. Efter sejren i slaget ved *Jena* i 1806 anlagde Napoleon en lejr for sine besættelsestropper på den østlige skråning af det ellers ubebyggede *Westend*, groft sagt langs dagens *Königin-Elizabeth-Strasse*, mens han selv opholdt sig på slottet *Charlottenburg*. Efter tilbagetrækningen af de franske tropper i 1808 henfaldt *Westend* til sin oprindelige tilstand.

De første bygninger

Restaurant "*Spandauer Bock*" (se foto) blev i 1840 erhvervet af en bayersk ølbrygger, som var kendt for sit bock-øl i Spandau. Huset, som lå omtrent hvor *Spandauer Damm* og *Reichsstrasse* mødes (nr. 1 på kortet), åbnede som et forlystelses- og udskænkingssted. I 1854 flyttede han sit bryggeri fra *Spandau* til *Westend* på den nordlige side af *Spandauer Damm* ved *Spandauer Berg*, tilskyndet af *Königin Elizabeth*, som anså øl for et virksomt middel mod brændevinsdrikkeriet –hun var selv født i

Bayern!. En ny restaurant blev opført i forbindelse med bryggeriet og blev i folkemunde kaldet "*Zibbe*". Med tiden udviklede der sig en livlig udflugtstrafik fra Berlin til "*Spandauer Bock*" og "*Zibbe*", som lå på hver sin side af *Spandauer Damm*, og i 1871 anlagde man også en hestetrukken bane fra *Charlottenburg* til restauranterne. De to restauranter og bryggeriet blev ødelagt under Anden Verdenskrig og blev aldrig genopbygget. I dag består området nord for *Spandauer Damm* af små kolonihaver, og datidens herlige udsigt over *Spreedalen* er erstattet af svær industri. Hvor bryggeriet lå, ligger i dag et havecenter (*Spandauer Damm 252*).

Den første større beboelse

Udviklingen af *Westend* i sin nuværende form startede i slutningen af 1860'erne. Den stenrige bladudgiver *Louis von Schäfer-Voit* byggede slottet *Ruhwald* (se foto) øst for bryggeriet på en skråning ned til floden *Spree* sammen med en storslået omkringliggende landskabshave, der i dag kendes som *Ruhwaldpark*, nr. 2 på kortet.

Udstykning og byggemodning

I 1866 stiftede et par driftige grundspekulanter *Westend Gesellschaft*, og de begyndte at opkøbe store grunde i *Westend*, opdele dem i mindre parceller og sælge dem videre. Som vandforsyning til *Westend* opførte selskabet i 1871 vandværket ved *Teuffelsee*, (nr. 3 på kortet). Men finanskrisen i 1872, børssvindel og tvister med byen *Charlottenburg* bevirkede, at *Westend Gesellschaft* kom i finansielle vanskeligheder, og selskabet gik således konkurs året efter. Efter sammenbruddet i *Westend Gesellschaft* gik byggeaktiviteterne i *Westend* i stå med det resultat, at flere villaer stod tomme.

Byggeboom

Fra slutningen af 1870'erne aftog situationen, og med befolkningsekspllosionen i Berlin-området oplevede *Westend* et boom. Således blev de oprindelige udstykkede parceller nu bebygget i årene indtil århundredeskiftet med store villaer i overdådig stil, som datidens arkitekturkritikere kaldte "budding-barok med sukkerovertræk".

Af større bygværker opførte man på skråningerne mellem *Soor- und Königin-Elisabeth-Straße* kasernen *Königin Elisabeth Garde-Grenadier-Regiment Nr.3* (se foto og nr. 4 på kortet). I den østlige del opførtes *Epiphanienkirche*, og i i den nordlige del blev *Westend-Hospital* opført (det nuværende *DRK-Kliniken Westend (Tysk Røde Kors)*).

Toget kommer til Westend

Med færdiggørelsen af ringbanen i 1877 blev stationen *Westend* ved *Spandauer Damm* åbnet. Dermed blev trafiksituationen, ikke blot for *Westend*, men også for *Charlottenburg*, væsentligt forbedret. *Charlottenburg*-stationen på bybanen åbnede først senere, nemlig i 1882. I 1908 opnåede *Westend* forbindelse til resten af Berlins U-Bahn-net med åbningen U-Bahnhof *Reichskanzlerplatz* (fra 1963: *Theodor-Heuss-Platz*, nr. 5 på kortet)

Neu Westend

Nu da også de sydlige og vestlige dele af *Westend* var blevet trafikalt bekvemt placeret, startede udviklingen af den vestlige bydel og *Neu Westend* omkring *Reichsstrasse* og *Reichskanzlerplatz* (i 1933 blev pladsen omdøbt *Adolph Hitler-Platz*, og siden 1963 har den heddet *Theodor-Heuss-Platz*) (se foto). Det oprindelige rektangulære gadenet i det gamle *Westend* blev uden for hovedakserne -og i trit med tidsånden- erstattet med buede linjer. Hvor der i det gamle *Westend* var villaer, blev *Neu Westend* for det meste opbygget med beboelsesejendomme og byhuse. Travbanen, som åbnede på *Neu Westend*-grunden i 1889, blev i 1908 flyttet til *Ruhleben*, og i en gammel grusgrav blev *Sachsen Platz* (nu: *Brixplatz*, nr. 6 på kortet) anlagt på initiativ af *Charlottenburgs* stadsgartner *Erwin Barth*. Det er en lille, dyb park, som repræsenterer geologi og vegetation i *Brandenburg*-området.

Udvidelse af togettet

I forbindelse med åbningen af *Deutsche Stadion* i 1913 blev U-Bahn-linjen forlænget til stationen *Stadion* (i dag: *Olympia Stadion*, nr. 7 på kortet). Den mellemliggende station *Neu Westend*, stod færdig som råbyggeri i 1913, men på grund af krigen blev den først indviet i 1922, hvorefter hele linjen kom i regelmæssig drift. På samme tid blev *Spandauer Vorortbahn* (en del af S-bahn) bygget, og betjenes i dag af S-Bahn-stationer *Messe-Süd (Eichkamp)*, *Heerstrasse*, *Olympia Stadion* (se foto) og *Pichelsberg*.

Prangende bygværker

I 1909 byggede man det imponerende Spandauer Berg-vandtårn på Akazienallee. I 1920'erne opførtes det omfattende anlæg *Deutsche Sportforum*, og i 1930'erne opførtes anledning af sommer-OL i 1936 Berlins olympiadeområde, herunder den berømte *Olympia Stadion*.

På samme tidspunkt opførte man i den sydøstlige bydel messecentret *Berlin Messegelände* og det 150 m. høje eiffeltårn lignende *Funkturm* (se foto og nr. 8 på kortet)).

Luna Park

Luna Park var en stor forlystelsespark i stil med Tivoli med rutschebaner, restauranter og fyrværkeri. Parken lå ned til Halensee for enden af Ku'Damm, og den eksisterede fra 1909 til 1933, hvor nazisterne beordrede parken nedrevet til fordel for en ny, bred vej til messeområdet og Olympiastadion. Parken var på det tidspunkt Europas største forlystelsespark med 50.000 besøgende om dagen. Hvor parken lå, er der i dag kun motorvej og en græsplæne, nr. 9 på kortet.

Øst-vest-aksen

En af Hitlers store planer blev rent faktisk ført ud i livet: øst-vest-aksen. Det er den 13 km lange strækning fra Alexanderplatz til Olympia Stadion. Strækningen består af Unter den Linden, Strasse des 17. Juni, Bismarck Strasse, Kaiserdamm og Heerstrasse. Den var tiltænkt OL i 1936, men kunne efterfølgende også bruges til militærparader, og for at få plads til naziflagene langs vejen, blev alle lindetræerne på Unter den Linden fældet. Under Anden Verdenskrig kunne strækningen bruges som landingsbane for tyske fly. Uheldigvis (for tyskerne) var strækningen også et glimrende pejlemærke for fjendtlige tropper, som på denne måde blev ledt direkte til centrum.

Formel 1-bane

Automobil-Verkehrs- und Übungs-Straße, forkortet AVUS, er i dag en del af Bundesautobahn 115 mellem Charlottenburg og Nikolassee, som også blev brugt som formel 1-bane gennem mange år. Banen åbnede i 1921, og sidste løb foregik i 1999. Banen har sit udgangspunkt lige ved Funkturm, og på bykort er det let at se det lange, lige forløb derfra mod sydvest til Nikolassee, nr. A på kortet.

Westend i dag

I dag er Westends hovedstrøg *Reichsstrasse*, som løber mellem *Theodor-Heuss-Platz* via *Steubenplatz* og *Brixplatz* til *Spandauer Damm*. Det er en af de få tiloversblevne gader i Berlin, som ikke er blevet overtaget af shoppingcentre og kædebutikker. Byplansmæssige karakteristika i Westend er de mange forskellige strukturerede pladser: *Branitzer Platz* og *Lindenplatz* i det gamle Westend, *Theodor-Heuss-Platz* (nu knapt anvendelig på grund af trafikken), *Steubenplatz* ved U-Bahnhof Neu-Westend, *Brixplatz* med *Brixpark*, *Fürstenplatz* og endelig *Karolingerplatz* på den anden side af *Heerstrasse*.

